

HOYA YUENNANENSIS LOÀI THỰC VẬT MỚI ĐƯỢC PHÁT HIỆN Ở VIỆT NAM

Phạm Đoàn Quốc Vương

Trợ lý bảo tồn Tổ chức bảo tồn động vật hoang dã (WAR)

Tháng 6 năm 2014, Tổ chức bảo tồn động vật hoang dã-Wildlife At Risk (WAR) tổ chức chương trình điều tra đa dạng sinh học tại khu vực Công Trời thuộc Vườn quốc gia Bidoup-Núi Bà, tỉnh Lâm Đồng. Trong quá trình thu thập mẫu thực vật chúng tôi phát hiện một mẫu thực vật thuộc chi Hoya (tên Việt Nam là Cẩm cù) đang ra hoa với mùi hương và màu sắc hết sức quyến rũ. Qua phân tích và nhận định ban đầu chúng tôi nhận thấy rất có thể đây là loài chưa từng được ghi nhận ngoài tự nhiên ở Việt Nam, thậm chí có thể là một loài mới cho khoa học.

Ảnh: WAR/ Phạm Đoàn Quốc Vương

Hoa Cẩm cù vân nam-Hoya *Hoya yuennanensis* trong tự nhiên

Qua tham khảo một số tài liệu về thực vật của Việt Nam chúng tôi dần khẳng định đây là một loài Cẩm cù chưa từng được ghi nhận ngoài tự nhiên tại Việt Nam. Mang những thông tin mà mình có, tiếp tục trao đổi với Giáo sư Leonid V. Averyanov (Viện thực vật Komarov, Nga) và anh Phạm Văn Thế (Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật Việt Nam) thì nhận được kết quả đây là loài Cẩm cù vân nam (*Hoya yuennanensis*) một loài đặc hữu ở khu vực Vân Nam-Trung Quốc và chưa từng được ghi nhận phân bố ở ngoài Trung Quốc. Như vậy đây là lần đầu tiên ghi nhận sự phân bố của loài này tại Việt Nam, với sự phát hiện này tổng số loài cẩm cù rừng của Việt Nam hiện được biết đến với khoảng 27 loài.

Hoya yuennanensis là loài đã được mô tả vào năm 1936 bởi Handel-Mazzetti. Trước đây phân bố của nó chỉ được biết đến tại vùng Vân Nam của Trung Quốc, thuộc làng Lota, Tse'kou và Loudre giáp với sông Mê Kông. Chúng đã từng được coi là loài đặc hữu hẹp của vùng này.

Ảnh: WAR/ Phạm Đoàn Quốc Vương

Hoya yuennanensis trong tự nhiên (nhìn ngang)

Hoya yuennanensis trước đây được xếp vào họ biệt là họ Thiên lý (*Asclepiadaceae*), nhưng sau này Hệ thống APG II (Angiosperm Phylogeny Group II) đã xếp chúng thành phân họ Thiên lý *Aclepiadoideae* của họ Trúc đào (*Apocynaceae*)

Hoya yuennanensis là loài dây leo mọc từ đất hoặc ký sinh trên các cây gỗ lớn. Toàn thân có nhựa mủ trắng. Lá của chúng thuôn dạng elíp hẹp, mọc đối, có cuống dài trên dưới 1 cm. Kích thước lá dài khoảng 12 cm, rộng chừng 2,5 cm. Đầu lá nhọn dần, gốc lá thuôn hẹp dần đến cuống. Mép lá nguyên không có răng cưa, hơi uốn xuống, gân mặt trên lõm, mang 4 – 5 cặp gân phụ. Chùm hoa gần dạng tán, thường mang khoảng 8 hoa, cuống chùm hoa ngoài nách lá, dài đến 5 cm. Cuống hoa dài khoảng 3 cm, có lông thưa. Các cánh hoa bố trí thành hình ngôi sao phẳng hoặc hơi cong, màu trắng pha tím nhạt khi nở. Mặt ngoài của hoa (rõ khi nụ) và cuống hoa có những bốt tím dầy. Đường kính hoa gần 2 cm, mặt ngoài hoa nhẵn, mặt trong nhiều lông. Đỉnh thùy cánh hoa uốn cong về phía cuống. Corona trắng đục, thùy corona hình trứng, mép tròn hơi lõm, đầu nhọn. Hoa nở vào tháng 6 hàng năm.

Nụ hoa với những đốm tím

Lá dạng elip

Sinh cảnh tự nhiên khi gặp loài *Hoya yuennanensis* tại khu vực Cổng Trời là kiểu rừng kín lá rộng thường xanh tại độ cao 1600m so mặt nước biển. *Hoya yuennanensis* là loài ưa ẩm, thường mọc trên những thân cây gỗ già hoặc các giá thể ẩm ướt.

Ngoài ra về mặt sinh thái và kiểu phát hoa của loài *Hoya yuennanensis* tương đối giống với loài *Hoya lyi*, một loài mới ghi nhận ở miền Bắc Việt Nam. Tuy nhiên chúng ta hoàn toàn có thể nhận ra bởi sự khác biệt về hình dạng, màu sắc của hoa cũng như kích thước của lá.

Như vậy cùng với Cẩm cù hạnh (*Hoya hanhiae*) và Cẩm cù lyi (*Hoya lyi*) thì với sự phát hiện loài Cẩm cù vân nam (*Hoya yuennanensis*) tại Lâm Đồng, đây là lần thứ 3 phát hiện một loài Cẩm cù mới cho Việt Nam trong năm 2014.

Ghi chú: Chân thành cảm ơn Giáo sư Leonid V. Averyanov (Viện thực vật Komarov, Nga) và anh Phạm Văn Thế (Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật Việt Nam) đã trao đổi và cung cấp một số thông tin liên quan về loài *Hoya yuennanensis*

Phản hồi hoặc đóng góp xin liên hệ: Phạm Đoàn Quốc Vương-Trợ lý bảo tồn WAR

Email: quocvuong19862006@gmail.com hoặc info@wildlifeatrisk.org